

TAŞITTA İKİ NÜSHA SEVK İRSALİYESİ BULUNDURMA MECBURİYETİ

Bilindiği üzere 07.11.1990 gün ve 20698 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 206 numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile sevk irsaliyelerini 1.1.1991 tarihinden itibaren en az üç nüsha olarak düzenleme ve taşıt üzerinde asgari iki nüsha sevk irsaliyesi bulundurma mecburiyeti getirilmiştir.

Tebliğde, en az üç nüsha olarak düzenlenmemiş olan sevk irsaliyelerinin hiç düzenlenmemiş sayılacağı şeklindeki yasal dayanaktan yoksun hüküm ve hatalı tatbikatlar yüzünden birçok mükellef haksız yere cezalandırılmaktadır.

Aşağıda, 206 numaralı tebliğin konumuza ilişkin B bölümünün metnine yer verilmiş, tebliğ hükmü ve tebliğin uygulanmasındaki hatalı tutumlar hakkındaki görüşlerimiz ifade edilmiştir.

TEBLİĞ METNİ VE METİN HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİMİZ :

Taşıtta on az iki nüsha sevk irsaliyesi bulundurma mecburiyetini getiren 206 numaralı V.U.K. Genel Tebliği'nin B bölümü şöyledir:

"B- Sevk irsaliyesi ve yolcu listesi en az üç nüsha olarak düzenlenecektir.

Vergi Usul Kanunu'nun 230. maddesinin 5 numaralı bendi uyarınca, mal sevkiyatında kullanılması zorunlu bilgilerin sevk irsaliyesi konusunda daha önce yayımlanan 167 ve 173 sıra numaralı Vergi Usul. Kanunu Genel Tebliğlerinde uyulması gerekli esaslar belirlenmiş ve sevk irsaliyesinin en az iki nüsha düzenleneceği belirtilmişti.

Ayrıca, Vergi Usul Kanunu'nun 240. maddesinin (B) fıkrasına göre, şehirlerarasında yapılacak yolcu taşımalarında 233, madde gereğince yolcu taşıma bileli kesmeye mecbur.' olan mükelleflerin. (T.C. Devlet Demiryolları hariç)iki nüsha yolcu listesi düzenlemeleri gerekmektedir.

Sevk irsaliyesi ve yolcu listesi konusunda, bu genel tebliğ ile yapılan ok yeni düzenlenmeler aşağıda açıklanmıştır.

- 1. Sevk irsaliyesi ve yolcu listesi 1.1.1991 tarihinden itibaren üç nüsha olarak düzenlenecektir.*
- 2. Sevk İrsaliyesinin iki nüshası mutlaka emtiayı taşıyan taşıtta bulundurulacaktır.*
- 3. Yolcu listesinin bir nüshası işyerinde kalacak diğer iki nüshası mutlaka yolcuları taşıyan taşıtla bulundurulacaktır.*
- 4. Yolcu taşıma biletlerinin komisyoncu veya acenteler tarafından kesilmesi halinde yolcu listeleri dört nüsha olarak düzenlenecek ve bir/nüshası da bu kimseler tarafından saklanacaktır.*
- 5. Yoklama ve denetimlerde sevk İrsaliyesi ve yolcu listesinin iki nüshası da ibraz edilecektir. Denetim elemanı ibraz edilen sevk irsaliyesi veya yolcu listesinin bir nüshasına adını, soyadını ve unvanını yazdıktan sonra tarih belirterek mühürleyip imzalayacak ve ilgiliye iade edecektir. Denetim elemanınca alıkonulan diğer nüshası da Maliye ve Gümrük Başkanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Vergi İstihbarat Şubesine defterdarlıkça gönderilecektir;*
- 6. En az üç nüsha irsaliye ve yolcu listesi düzenleme mecburiyeti 1.1.1991 tarihinde yürürlüğe gireceğinden ellerinde daha önceden iki nüsha olarak bastırılmış veya tasdit ettirilmiş sevk irsaliyesi ve yolcu listesi bulunan mükellefler 1.1.1991 tarihine kadar bu belgelerini kullanabileceklerdir. 31.12.1990 tarihinden sonra iki nüsha olarak bastırılmış sevk irsaliyesi ve yolcu listesi kesinlikle kullanılmayacaktır,*
- 7. En az üç nüsha olarak düzenlenmeyen sevk irsaliyeleri ve yolcu listeleri hiç düzenlenmemiş sayılacaktır,"*

Tebliğde yer alan bu hükümler hakkındaki görüşlerimizi şöyle özetleyebiliriz:

Mali belgelerde nüsha sayısının artırılması ve bu nüshaların kullanış şekillerinin belirlenmesi Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın yetkisi dahilindedir. (V.U.K.'nun mükerrer 257'nci maddesi). Dolayısıyla, sevk irsaliyesinin en az üç nüsha düzenlenmesi ve taşıt üzerinde iki nüsha sevk irsaliyesi bulundurulması yasal zorunluluktur.

Bu mecburiyete uyulmaması, V.U.K.'nun 352/II-7'nci maddesinde;

"Vergi beyannameleri. bildirimler evrak ve vesikaların kanunen belli şekil ve muhteviyatı ve ekleri ile bunlarla ilgili olarak yapılan diğer düzenlemelere uyulmamış olması" şeklinde tarif edilen bir usulsüzlük fiilidir ve her tesbit başına II'nci derece usulsüzlük cezası kesilmesini gerektirir.

ANCAK;

Tebliğin B/7 bölümündeki;

"En az üç nüsha düzenlenmeyen sevk irsaliyeleri ve yolcu listeleri hiç düzenlenmemiş sayılacaktır "

hükmü yasal dayanaktan yoksundur. Düzenlenen bir mali belgeyi hiç düzenlenmemiş saymak ancak kanun hükmü ile mümkündür. (Nitekim V.U. K.'nun 227'nci maddesinde mali belgelerde bulunması zorunlu bilgilerin noksan olması halinde bu. belgelerin hiç düzenlenmemiş sayılacağı hükmü mevcuttur.)

En az üç nüsha düzenlenmeyen sevk irsaliyesini "yok" sayan ve yasal dayanağı bulunmayan bu hüküm, taşıt üzerinde tek nüsha olarak bulunun irsaliyelerin de "yok" sayılması şeklindeki uygulamaya yol açmıştır. Bunun doğal sonucu olarak da mükellefler hakketmedikleri cezalara çarptırılmaktadırlar. (Aşağıdaki 3.2. bölümüne bakınız.)

HATALI UYGULAMALAR VE GÖRÜŞLERİMİZ:

Denetim elemanlarının ve vergi dairelerinin, taşıtta iki nüsha sevk irsaliyesi bulundurma mecburiyeti konusundaki hatalı tutum ve uygulamaları şöyle sıralanabilir:

1. Masum Mükelleflerin Cezalandırılması:

Çoğu zaman mükellef, irsaliyesini yeterli sayıda düzenlediği ve sevkiyat esnasında iki nüsha irsaliyeyi araç üzerinde bulundurduğu halde suçlu duruma düşmekten kurtulamamaktadır. Bu konuda aşağıdaki örnekler verilebilir:

- Yol denetimlerinde durdurulan araç şoförleri, genellikle konu hakkında eğitimsiz oldukları için çoğu zaman kendilerine teslim edilen iki veya üç nüsha irsaliyenin bir nüshasını ibra etmekleedir. Denetim elemanı da herhangi bir açıklama ve ikazda bulunmaksızın taşıtta tek nüsha sevk irsaliyesi bulunduğu yolunda tutanak düzenlemekle, şoför ise tutanağın olumlu bir ifade taşıdığı zannıyla, yahut okumaksızın, bilinçsizce imzalamaktadır. Bazen de mükellef yeterli sayıda irsaliyeyi nakliyat ambarına teslim ettiği halde ambarcının hatası yüzünden mal tek irsaliye ile taşınmaktadır.

Alıcıların iş yerlerinde yapılm denetimlerde, mükelleflerden, işyerinde bulunun bazı mallara ait sevk irsaliyesinin ibrazı istenmekte, tek nüsha sevk irsaliyesi ibraz edildiğinde tutanak düzenlenip, irsaliyeyi tanzim eden satıcı firmaya ceza kesilmektedir. Hâlbuki. 173 numaralı V.U.K. Genel Tebliği'ne göre alıcıda bir nüsha irsaliye bulunması gerekli ve yeterlidir.

- Anladığımız kadarı ile alıcının tek nüsha sevk irsaliyesi ibraz etmesi, taşıt üzerinde de tek nüsha irsaliye bulundurulduğunun delili sayılmakta ve 206 numaralı tebliğe muhalefet edildiği farz olunmaktadır. Aslında çoğu mükellef öteden beri taşıtta iki irsaliye bulundurmakta, bunlardan biri alıcı tarafından imzalandıktan sonra satıcıya gönderilmektedir. Bu nedenle, alıcıda tek nüsha irsaliye bulunmasını taşıtta da tek nüsha irsaliye bulundurulduğunun delili saymak fevkalade hatalı bir tutumdur.

2. Cezanın Suça Uygun Olmaması:

Ceza, işlenen fiile uygun bir caza olmalıdır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi taşıt üzerin de tek irsaliye bulundurma fiili ancak, II'nci derece usulsüzlük cezasına konu edilebilir.

Hâlbuki uygulamada, araçla tek irsaliye bulunduğu veya alıcının tek irsaliye ibraz ettiği şeklindeki tutanaklara dayanılarak, söz konusu irsaliyeler hiç düzenlenmemiş sayılmakta, irsaliye başına 50.000 TL. özel usulsüzlük cezası kesilmektedir.

Daha da kötüsü bunun gibi iki tutanak var ise mükellefe işyeri kapatma cezası verileceğine dair İhtar yazısı gönderilmekle, üçüncü tutanağın ortaya çıkması üzerine, işyeri kapatma cezası verilmek üzere harekete geçilmektedir. (Hatta bazı vergi daireleri savcılığı suç duyurusunda bulunarak, kaçakçılığa teşebbüs maddesini (V.U.K. Md. 358) işletmeye kalkışmaktadır.)

İşyeri kapatma cezası, Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü maddesinin 1 ve 2'nci bentlerinde yazılı mali belgelerin, bir takvim yılında üç defa kullanılmadığının veya bulundurulmadığının tespiti halinde verilen ağır bir cezadır.

Taşıtlı iki nüsha irsaliye bulundurmama fiili işyeri kapatma cezasına konu edilemez.

HAKSIZ CEZA VEYA İŞYERİ KAPATMA İHTAR YAZISI KARŞISINDA YAPILACAK İŞLEM:

1. Özel Usulsüzlük Cezaları:

Taşıtta tek nüsha irsaliye bulundurulduğu (veya alıcının tek nüsha irsaliye ibraz ettiği) tarzındaki tutanaklara dayanılarak kesilen, irsaliye başına 50.000 lira özel usulsüzlük cezasını ödeyip kurtulmak mümkündür. Fakat cezanın ödenmesi suçun mevcudiyetini kabul anlamına gelebilir ve ileride işyeri kapatma cezası verilmeye kalkışıldığında bu cezanın önlenmesinde güçlükler yol açabilir.

Bu nedenle eğer taşıtta tek nüsha irsaliye bulundurulduğu iddiasına dayalı özel usulsüzlük cezası karşısında kalınmışsa. hemen vergi dairesine başvurup, cezayı gerektirir bir durum olmadığını dilekçe ile açıklamalı, V.U.K.'nın 375'inci maddesine göre ceza ihbarnamesinin iptali istenmelidir. Eğer gerçekten taşıtta tek irsaliye bulundurulmuşsa özel usulsüzlük cezasının iptali ve yerine II'nci derece usulsüzlük cezası kesilmesi yolunda dilekçe verilmelidir.

Bu gibi ceza ihbarnamelerine karşı dava açma süresi, ihbarnamenin tebellüğünden itibaren 30 gündür. Eğer vergi dairesi özel usulsüzlük ceza ihbarnamesini iptal etmezse veya sessiz kalırsa, 30 günlük süreyi kaçırmadan vergi mahkemesinde dava açılarak cezanın terkinin talep edilmelidir.

Zaten vergi dairelerinin;

- Yeterince araştırma yapmadan ve mükellefin savunmasını almadan sırf tutanağa dayanarak ceza kesmesi,
- Haklı itirazları dahi nazara almaksızın yersiz ve yanlış ceza uygulamakla ısrar etmesi. mükellefleri mahkemeye başvuruda bulunmak mecburiyetinde bırakmaktadır.

2. İş Yeri Kapatma İhtar Yazıları:

Yukarıda açıkladığımız gibi ,bir mükellef taşıt üzerinde iki yerine bir nüsha sevk irsaliyesi bulundurma fiilini çok defa işlemiş olsa dahi, bu nedenle kendisine işyeri kapatma cezası verilmesi mümkün değildir. Taşıtta tek nüsha sevk irsaliyesi bulundurulduğu yolundaki tutanaklara dayalı işyeri kapatma cezası ihtar yazısını alan mükellef hemen dilekçeyle vergi dairesine başvurup yazının iptalini istemeli netice alamadığı takdirde 30 günlük dava açma süresini geçirmeden vergi mahkemesinde, yazının iptali için dava açmalıdır. Bizim anlayışımıza göre bu gibi yazılar dava konusu edilebilir. Çünkü söz konusu yazı, hukuki sonuç doğuran (mükellefi haksız yere iş yeri kapatma cezasının eşğine getiren) yasal dayanaktan yoksun bir idari işlemdir.